

Tocqueville Democratie college 4

Petra Bolhuis

www.maieutiek.nl

2025

1

Slavernij en arbeid

- De slavernij werd rond 1620 in Amerika ingevoerd door een Hollands schip dat twintig Negers op de oevers van de River James afzette. (T.blz48)
- De kolonie was nog maar nauwelijks gesticht of de slavernij werd er ingevoerd.
- De slavernij, schrijft Tocqueville, onteert de arbeid; zij leidt tot ledigheid in de samenleving, en met haar tot onwetendheid en hoogmoed, armoede en overvloed. Zij mat de geestelijke krachten af en wiegt de menselijke activiteit in slaap. Het Noorden functioneert zonder en het Zuiden met Slavernij. Het enige voordeel van slavernij is dat het Zuiden tijd en aandacht heeft voor kunst, cultuur en wetenschap.

Maieutiek_democratie 2025-vj 2

2

Slavernij zal verdwijnen

‘De reiziger die zich in het midden van de Ohio door de stroom laat meevoeren tot waar de rivier in de Mississippi uitmondt, vaart dus als het ware tussen vrijheid en knechtschap, en hij hoeft maar een blik om zich heen te werpen om in één oogopslag te zien welke situatie het gunstigst voor de mensheid is.’ (370 e.v.)

- Conclusie: de slavernij zal verdwijnen, maar de gevolgen zullen blijven. In houding van de blanke Zuidelijke Amerikanen t.o.v. werk en in de positie van de zwarte Amerikanen als afstammelingen van slaven.
- Ook hier geldt dat toegenomen gelijkheid de gevoelens van onrecht over de ongelijkheid aanwakkert.

Slavernij en racisme

Tocqueville ziet dus economisch geen voordeel in slavernij en verwacht dan ook dat het verboden zal worden en zelf pleit hij ook als wetgever voor afschaffing ook in de Franse koloniën. Hij voorziet echter grote problemen, die de klassieke wereld niet had toen ze slavernij afschaften. Het verschil vindt zijn grond in kleur en het concept ras. Zwarten zullen herkenbaar blijven als nazaten van slaafgemaakten. Maar niet alleen dat: hun kleur verwijst ook naar een onoverkoombaar raciaal verschil. Arendt schrijft in *Antisemitisme* dat ras als concept werd uitgevonden om de gelijkheid van de Franse revolutie te ontduiken, ten einde slavernij en onderwerping mogelijk te maken.

‘Het meest te duchten gevaar dat de toekomst van de Verenigde Staten bedreigt, is het gevolg van de aanwezigheid van de Zwarten op hun grondgebied.’ (365)

‘Het directe kwaad van de slavernij is hetzelfde als bij de klassieke wereld, maar het indirecte kwaad ontstaat doordat na de afschaffing van de slavernij deze voor één ras weer werd ingevoerd.’ (T. 366-367)

De oorspronkelijke bewoners

Tocqueville vindt de 'wilden' vriendelijk en hun gedrag nog niet aangeraakt door een drang naar bezit en rijkdom. (T. 40 t/m 43) Hij schrijft 'De Neger staat aan de laatste grenzen van de onderwerping, de Indiaan aan de uiterste limieten van de vrijheid.' (T. 344) (voorbeeld 246)

De inheemse bevolking wordt afhankelijk van spullen die ze daarvoor nooit nodig hadden en die de kolonisten aanleveren. Ze onderhandelen over hun land, maar verliezen het. (T. 351)

Ze kunnen kiezen tussen ondergang of aanpassing. Maar zegt Tocqueville: 'Ze vinden landbouw een mensonwaardige manier om in levensonderhoud te voorzien.' (T. 353)

De ondergang van de oorspronkelijke volken

- De ondergang van deze volken is begonnen op de dag waarop de Europeanen op hun kusten zijn geland; zij is sedertdien onophoudelijk verdergegaan; zij bereikt in onze tijd haar voltooiing. (42)
- De ellende van de gedwongen volksverhuizingen wordt hier (349) beschreven, maar zegt Tocqueville: 'De natie bestaat niet meer. Zij leeft nauwelijks nog in de herinnering van de Amerikaanse historicus en is slechts bekend bij enkele erudiete Europeanen.' (T. 350 en zie ook voetnoot op 364)

Genocide

This map shows the population concentration of Native Americans and Alaskan Natives in 2008 by state, with darker shades of green indicating greater concentration.

De omvang van de vernietiging van de indianen en hun leefgebied en de al dan niet onrechtmatigheid daarvan is tot op heden onderwerp van dispuut.

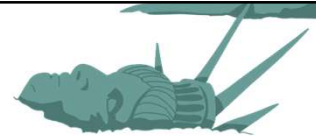
De erkenning van deze genocide heeft nog steeds niet plaatsgevonden.

Maieutiek_democratie 2025-vj

7

7

Positie van vrouwen en meisjes

- De Amerikanen bieden een beter voorbereiding op het volwassen leven door vrouwen en meisjes niet teveel vrijheid te ontnemen en hun rede te ontwikkelen. (T. 635/636)
- De zeden beginnen bij de vrouw zegt Tocqueville. Bij huis en haard begint het rustige eenvoudige leven. (T. 315)
- Er is geen hiërarchisch gezag meer, veel autonomie en dus moeten de vrouwen ontwikkeld worden en waar dat stukt ingetoemd worden door religie.
- “De samenleving wordt daardoor kalmer en beter geregeld, maar het privéleven vaak minder bekoorlijk. Maar dat zijn secundaire kwalen die men ter wille van een groter belang voor lief moet nemen.” (637)

Maieutiek_democratie 2025-vj

8

8

Jonge vrouwen zijn al aan het gewone leven blootgesteld

Ook hier zien we de aristocratische blik van Tocqueville. Hij denkt duidelijk aan de vrouwen en meisjes van zijn eigen klasse in Europa. Hij moet toch dienstmeisjes en dergelijke zijn tegengekomen in Frankrijk, die ook leerden en werkten.

‘Lang voordat de jonge Amerikaanse de huwbare leeftijd heeft bereikt, begint men haar beetje bij beetje te onttrekken aan het moederlijke toezicht; zij is de kinderjaren nog niet helemaal ontgroeid, of zij denkt al zelfstandig, spreekt vrijelijk en handelt alleen; haar wordt voortdurend het grote tafereel van de wereld voorgehouden; in plaats van haar het zicht erop te ontnemen, onthult men het dagelijks meer aan haar blikken, en leert men haar het met vaste en rustige blik te aanschouwen. Zo worden de ondeugden en de gevaren van de samenleving haar al vroeg onthuld; zij ziet ze duidelijk, beoordeelt ze zonder illusie en treedt ze onbevreesd tegemoet; want zij heeft het volste vertrouwen in haar krachten en haar vertrouwen lijkt te worden gedeeld door haar hele omgeving.’(T. 635)

Tegenstrijdige waarnemingen?

‘De Amerikanen vormen zowel een puriteinse natie als een handelsdrijvend volk; hun religieuze overtuigingen, alsook hun industriële gebruiken, zetten hen er dus toe aan van de vrouw te eisen dat zij zich opoffert en haar genoegens voortdurend opzijzet voor haar taken, iets wat in Europa maar zelden van haar wordt verlangd.

Zo heerst er in de Verenigde Staten een onverbiddelijke publieke opinie die de vrouw zorgvuldig opsluit in de kleine kring van huiselijke belangen en plichten, en haar verbiedt daarbuiten te treden.’(T. 638)

Veranderende tijden?

Wie heeft het bij het rechte eind vraagt Tocqueville:

‘Waar staan wij dan? De religieuze mens bestrijdt de vrijheid en de vrienden van de vrijheid bestrijden de religies; nobele en genereuze geesten roemen de slavernij en lage en slaafse zielen bevelen de onafhankelijkheid aan; eerbare en verlichte burgers zijn de vijanden van elke vooruitgang, terwijl mannen zonder vaderlandsliefde en zonder zeden zichzelf uitroepen tot de apostelen van de beschaving en de verlichting! Hebben alle eeuwen dan op de onze geleken?’ (T.blz 28)

Doorwerken van racisme

- Vandaag de dag zien we zowel in de VS als in Europa dat kolonialisme en vermeende raciale verschillen sterk doorwerken.
- De relatie tussen enerzijds huidskleur en andere etnische kenmerken en anderzijds gedrag en persoonlijkheidskenmerken is onderdeel van het actuele debat.
- Tocqueville’s idee dat het fysieke onderscheid, dat blijvend verschil maakt tussen groepen met een verschillende geschiedenis, racisme in de hand werkt speelt hier duidelijk een rol. (Zie het Amnesty rapport over etnisch profileren)

Doorwerken van man-vrouw verschillen

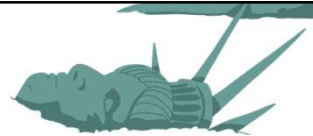
Tocqueville wijst op twee oorzaken van de betere opleiding in de VS:

1. Vrouwen dienen de zeden te behoeden en door te geven.
2. Vrouwen en meisjes dienen zichzelf te kunnen beschermen, vandaar ook dat opsluiten in huiselijke situatie het alternatief is.

Ad1 Het hoedster van zeden zijn en de fragiliteit van het vrouwenlichaam spelen ook vandaag de dag nog een rol in het feminisme. (recent v.b. Schansspringen, dan knapt de baarmoeder, dat werd dus pas olympisch in 2014)

Ad 2 Scholing wordt ook vandaag de dag gezien als een methode om vrouwen zelfstandiger te maken, maar juist daarom kiezen veel conservatieve stromingen voor de andere optie: vrouwen scholing onthouden en binnenhouden.

Inheemse volkeren

- Tot op de dag van vandaag worden er onderdrukkende methoden ontdekt die tot in de twintigste eeuw gehanteerd zijn ten opzichte van inheemse groepen in de VS, de voormalige koloniën en Europa.
- Uithuisplaatsingen, verplichte sterilisatie, het opheffen van grondrechten, vernietigen van bezittingen, verbieden van het gebruiken van eigen taal en gebruiken.
- De Europese democratie van de 21ste eeuw heeft integratie als doel, maar tegelijkertijd neigen de eisen aan deze groepen naar assimilatie.
- In de VS is de uitsluiting toegenomen door identificatieplicht en gerrymandering. De laatste verkiezingen werden er minder stembureaus, of kortere openingstijden gebruikt in bepaalde wijken. Maar in de VS gingen in 2024 meer zwarte en *hispanic* mannen stemmen dan hiervoor en zij kozen vaker dan verwacht republikeins en conservatief.

Gevolgen voor democratie

Bepaalde groepen lijken zich niet vertegenwoordigd te voelen door de democratie. Mensen die daar ruimte voor opeisen zijn slecht vertegenwoordigd en worden vaak gezien als te assertief of agressief.

Rolmodellen voor minderheden blijken vooral succesvol wanneer ze wel aan de etnische kenmerken voldoen, maar zich afzetten tegen de cultuur of religie die met hun uiterlijk wordt geassocieerd.

Dat dit bij vrouwen lijkt te veranderen is een goed teken voor andere zich emanciperende groepen mensen, maar terugkeer van oude vooroordelen ligt op de loer. (heks)

De tweedeling op basis van herkomst of uiterlijk i.p.v. op burgerschap en gedrag helpt niet om een alle burgers vertegenwoordigende democratie in de lucht te houden.

(B.v. Het voorstel huisnummerbeleid van Klaas Dijkhoff in 2018, of het constateren door Dick Schoof dat er sprake is van een algemeen mislukte integratie in Nederland. Dat laatste werd door het CBS feitelijk ontkend. Maar de discussie over feiten is ook losgebarsten.)